

GEOSITES <i>Heuvelrug Midden</i>	Den Treek e.o.	
Hotspots	Hazewater - Droogmakerij - 't Waswater - Ringheuvel - Langeveen; Treekerduinen; buitenplaats Den Treek	
Korte omschrijving	Een breed, laaggelegen terras van smeltwater- en windafzettingen. Gevarieerd landschap van bos, heide, vlak gebied, gordelduinen, stuifbanken en -kliffen en natuurlijke zuidwest-noordoost gerichte laagten. Enkele buitenplaatsen waaronder Den Treek, liggen op de overgang van de Gelderse vallei. Geomorfologisch, cultuurhistorisch en (paleo)ecologisch zeer interessant.	

LANDSCHAPSTYPE	ZAND landschap	VEEN landschap	RIVIER landschap	ZEEKLEI landschap
-----------------------	-------------------	-------------------	---------------------	----------------------

WAARDEN:	
Geo	
geologisch	Een breed, laaggelegen terras van smeltwater- en windafzettingen. De smeltwaterafzettingen zijn ontstaan tijdens de voorlaatste ijstijd. Het dekzand is afkomstig van vroegere riviervlakten en de drooggevallen Noordzee gedurende de laatste ijstijd. Plaatselijk is in de ondergrond veen aanwezig bij een serie ondiepe, vochtige bekkens (uitblazingslaagten en/of een deels overstoven smeltwaterdal).
geomorfologisch	Vlakke en plaatselijk geaccidenteerde ondergrond uit de ijstijden. Tijdens en na de laatste ijstijd ontstonden ook daarop reliëfrijke windvormingen van dekzand. Deze verstoven weer in latere en historische tijden gedurende droge, koude perioden en als gevolg van landgebruik van de mens.
hydrologisch	Kwelzone van de naastgelegen hoge stuwwal.
Cultuur Historisch	
cultuur algemeen (architectuur, landinrichting e.a.)	<p>Vanuit strategisch gelegen 26 hofsteden aan de noord- en oostrand is het gebied in historische tijd deels in cultuur gebracht. De boeren konden op die manier zowel gebruik maken van hoger gelegen agrarisch cultuurland en gemeenschappelijke heiden voor de schapen (marke van de Leusderberg sinds 13^e eeuw), als van de lager gelegen graasgronden- en hooilanden. In de 19^e en 20ste eeuw is het gebied grotendeels bebost.</p> <p>Omstreeks het jaar 1000 stichtte de Utrechtse bisschop in het uiterste noordoosten op een dekzandrug naast een beek het klooster Hohorst (hoge heuvel). In de 17^e eeuw werd het een buitenplaats. Huidige landhuis (1815) met park in (Engelse) landschapsstijl. Aan de noordzijde van het gebied liggen enkele landhuizen uit de twintigste eeuw zoals Leusderend, Groot en Klein Schutterhoef. Uit Villa Lisiduna (in 777 genoemd) ontwikkelde zich Oud-Leusden. Die plaats was in de Middeleeuwen belangrijker dan Amersfoort door de ligging op droge gronden, landbouw en plaatselijke winning van ijzererts (klapperstenen).</p> <p>Een groot deel van het terrein behoort tot Landgoed Den Treek-Henschoten. Huis Den Treek is ontstaan op de plek van een belangrijke hofstede 'De Treke aan de Beke' (Heiligenbergerbeek), al genoemd in 1334. Dat werd in de eerste helft van de 18^e eeuw vervangen door een landhuis met een geometrisch park; later ingrijpend aangepast en uitgebreid tot een langgerekt gebouwencomplex met een park in (Engelse) landschapsstijl. De buitenplaats heeft een koetshuis, tuinmanswoning, boerderij en jachthuis.</p>
archeologisch	<p>Bij het nabijgelegen A 28 ecoduct Leusderheide zijn in Rijnafzettingen van voor het Saliën ca. 180.000 jaar oude artefacten gevonden van homo Heidelbergensis. Elf grafheuvels en restanten van een grafheuvel uit de bronstijd bij de aanleg van de A28. Vondsten uit de ijzertijd, Romeinse tijd, Merovingische tijd (grafveld) en late Middeleeuwen.</p> <p>Van Oud-Leusden resteert eigenlijk alleen een boerderij en de vroeg gotische toren van de deels romaanse kerk, al in 1006 genoemd.</p>

infrastructureel	Oude verbindingswegen. Van Den Treek naar Oud-Leusden: Leusdense Pad, Kerkweg; van Amersfoort naar Doorn: Doornse Weg; tussen Doornse Weg en Bavoort via Den Treek: Trekerweg. Ecoduct 'Treeker Wissel' over de Doornse Weg verbindt de Leusderheide met de Treekerduinen en Gelderse Vallei.
militair	Direct naast het gebied: militair gebied De Boskamp 1939-1967. Van 1941-1945 berucht concentratiekamp Amersfoort, doorgangskamp/strafkamp met in totaal 37.000 gevangenen. Nationaal monument en museum. Treekerduinen: Militair oefenterrein geweest. Naastgelegen Leusderheide: militair oefenterrein.
immaterieel	Sagen, gravures en gedicht (Vondel) over Amersfoort en de Heiligenberg.
Natuur	
landschap	Gevarieerd landschap van bos, heide, vlak gebied, duinen en natuurlijke zuidwest-noordoost gerichte laagten.
ecosysteem	Bijzondere flora en fauna door de afwisseling van bodemopbouw en de variatie van vastgelegde verstuingen. Zeldzame en kwetsbare vegetatie in en rondom laagten en enkele vijvers.
Betekenis	
wetenschappelijk	Bestudering van actieve en historische processen van natuurontwikkeling en de invloeden daarop. Geomorfologisch interessante gordelduinen en kliffen van de Ringheuvelds langs het Langeveen. Dergelijke imposante stuifbanken en stuifkliffen zijn zeldzaam in Nederland en in andere landen. In de laagte, 'Droogmakerij', zijn in 2017 bij een afgraving van het veen ca. 13.000 jaren oude stammen van een dennenoerbos ontdekt. Dat groeide daar samen met dwergberken tijdens een tussentijdse, warmere (preboriale) periode van de laatste ijstijd.
educatief	Digitale informatie en enkele informatiepanelen bij gemarkeerde wandelroutes; beschreven geopaden.
recreatief / toeristisch	Treekerpunt en parkeervoorzieningen. Afwisselend wandelgebied. Voorzieningen voor dagrecreatie in het aangrenzende gebied.
economisch	
Niveau	
internationaal	Paleo-ecologisch / geomorfologisch onderzoek perioden laatste ijstijd.
nationaal	Mooi voorbeeld van een naast een hoge stuwwal gelegen breed, laag terras van jonge smeltwater- en windafzettingen met daarop bossen, heiden, grotendeels vastgelegde zandverstuingen en ondiepe vochtige laagten.
regionaal / lokaal	Idem.
Beheertype	
bescherming	Natuurnetwerk Nederland; deels provinciaal gebied van Aardkundige Waarde. Archeologische rijksmonumenten Oud-Leusden. Landhuizen rijksmonumenten.
duurzame ontwikkeling	Monitoring, compartimering en gecontroleerd beheer.
bedreiging(en)	Dichtgroei en betreding. Beheer door zonering van begroeiing en toegankelijkheid.

Achtergrondinformatie o.m.:

- Aardkundige waarden in de provincie Utrecht, Drs. A.A. Bronbacher en Drs. W. Hoogendoorn, 1997
- Grondboor en Hamer: De ouderdom van de Stuwwal en de artefacten bij Leusderheide, 2007
- Provinciale beschrijving Gebied van Aardkundige Waarde
- Geopad 108: De bossen bij Leusden (Hazewater en Ringheuvel)
- Tastbare Tijd, Cultuurhistorische Atlas van de provincie Utrecht, e.a., Roland Blijdenstijn
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
- IVN Amersfoort
- Landschap Erfgoed Utrecht